

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ ПРАВА НА НАУКОВИЙ ТВІР

ДІХТЯРЕНКО Юлія Валентинівна - студентка магістратури МАУП

УДК 347.78 (477)

Данная статья содержит в себе подробную характеристику основной процедуры и некоторых проблемных аспектов осуществления государственной регистрации права на научное произведение.

Ключові слова: інтелектуальна власність, авторське право, державна реєстрація, науковий твір.

Постановка проблеми

На сучасному етапі розвитку суспільства держава повинна забезпечувати своїм громадянам максимально сприятливі умови для творчої роботи та покращити охорону результатів їх інтелектуальної діяльності (науково-технічної та художньої творчості). Одним із найважливіших важелів охорони авторського права, що надається державою і потребує вдосконалення, є його державна реєстрація, зокрема і реєстрація права на науковий твір.

Останні дослідження і публікації

Дослідженнями в сфері авторського права займалися Е.П. Гаврилов, В.І. Серебровський, М.В. Гордон, а також сучасні вчені А.П. Сергєєв, Ролан Дюма, І.В. Савельєва, С.А. Сударіков та інші.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження проблемних питань здійснення реєстрації права на науковий твір на сучасному етапі розвитку українського суспільства.

Виклад основного матеріалу

Двадцять перше століття – століття економіки, заснованої на знаннях, у якій інтелектуальна власність є основною рушійною силою.

Зараз як державні діячі, так і прості громадяни все частіше приходять до розуміння того, що першоосновою економічного і культурного розвитку суспільства є результати інтелектуальної діяльності людини – науково-технічної і художньої творчості. Тому держава, що прагне до лідерства, повинна забезпечувати своїм громадянам максимально сприятливі умови для творчої роботи [6].

Наявність сучасної, міжнародно визнаної системи інтелектуальної власності є необхідним елементом для досягнення високого економічного та соціального розвитку будь-якої держави.

Відповідно до Конституції України, яка гарантує кожному громадянину свободу художньої, наукової і технічної творчості [1], наша незалежна держава послідовно створює свої власні механізми захисту інтелектуальної власності, авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, які виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності.

Приймаються закони з охорони інтелектуальної власності через такі основні причини: по-перше, прагнення законодавчо оформити немайнові та майнові права творців на їхні твори і право суспільства на доступ до цих творів; по-друге, уряд свідомо

прагне заохочувати творчість, поширення і застосування результатів творчої праці, а також сприяти вільній торгівлі в інтересах економічного та соціального розвитку.

У цілому законодавство у сфері інтелектуальної власності прагне захистити інтереси авторів та інших творців інтелектуальних товарів і послуг шляхом надання їм певних визначень, обмежених у часі прав, що дозволяють їм контролювати використання їхньої творчої діяльності [7].

Інтелектуальна власність у широкому розумінні означає закріплені законом права на результати інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній і художній областях [12].

Інтелектуальна діяльність – це творча діяльність, а творчість – це цілеспрямована розумова робота людини, результатом якої є щось якісно нове, що відрізняється неповторністю, оригінальністю, унікальністю. Чим вищий інтелектуальний потенціал індивідуума, тим цінніші результати його творчої діяльності [8].

За традицією, що склалася, інтелектуальну власність поділяють на «авторське право і суміжні права» та «патентне право» (право промислової власності), спільною істотною ознакою яких є те, що об'єктами авторських прав та прав промислової власності виступають саме результати творчої діяльності людини [5].

Авторським правом регулюються відносини, які виникають в процесі створення та використання літературних, музичних, художніх творів, витворів кінематографії, наукових праць, комп'ютерних програм та баз даних [11].

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» автору належать особисті немайнові і майнові права, що виникають зі створенням і використанням будь-якого твору науки, літератури чи мистецтва. При цьому для виникнення і здійснення авторських прав не вимагається виконання будь-яких формальностей. Авторське право виникає з моменту створення твору. Особа, яка має авторське право, для сповіщення про свої права може використати знак охорони авторського права, який

вміщується на кожному примірнику твору і складається з латинської літери С у колі – ©, імені особи, яка має авторське право і року першої публікації твору [2].

Авторське право, як і будь-який інший об'єкт права інтелектуальної власності, має охоронятися як на світовому рівні, так і на рівні конкретної країни. Одним із найважливіших важелів охорони авторського права, що надається державою, є його реєстрація [8].

Реєстрація авторського права на твір не є обов'язковою і її наявність не впливає на виникнення у автора прав на його твір. Адже авторське право, як уже зазначалося, виникає з моменту створення твору і вираження його в матеріальному або на матеріальному носії. Ці положення відображені у національному законодавстві, зокрема, у статті 437 Цивільного кодексу України та пункті другого статті 11 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон).

Зазначені підходи стосовно необов'язковості державної реєстрації авторського права на твір для виникнення у автора прав на нього є вихідними для теорії авторського права в цілому. Вони закріплені у Бернській конвенції про охорону літературних і художніх творів (п. 2 ст.5).

При тому, що реєструвати авторські права на твір не обов'язково, авторові у багатьох випадках важливо подбати про фіксацію дати створення свого твору. Адже недооцінка цього моменту в майбутньому може ускладнити авторові захист своїх прав на власний твір. Тому одним із засобів фіксації дати створення твору є його реєстрація та депонування.

Державна реєстрація авторського права відповідно до пункту першого постанови Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» від 27 грудня 2001 року № 1756, здійснюється Державним департаментом інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України, що знаходиться за адресою: вул. Урицького, 45, Київ-35, МСП, 03680 [4].

Заявку на реєстрацію до Державного департаменту подає заявник.

Державний департамент:

а) приймає заявки, подані на реєстрацію, і розглядає їх з метою визначення відповідності із законом;

б) приймає рішення про реєстрацію авторського права на твір, рішення про реєстрацію договору, який стосується права автора на твір, або обґрунтоване рішення про відмову у реєстрації;

в) вносять відомості про реєстрацію авторського права на твір до відповідного Державного реєстру;

г) надсилає за зазначеною в заяві адресою рішення про реєстрацію авторського права на твір, або обґрунтоване рішення про відмову у реєстрації;

д) видає свідоцтво;

е) готує та публікує в своєму офіційному бюлетені визначені ним відомості про реєстрацію авторського права;

є) вносить зміни до заявки за ініціативою заявника;

ж) видає дублікат свідоцтва;

з) вносить зміни до Державного реєстру свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір [4].

Заявка на реєстрацію авторського права на твір обов'язково повинна містити:

- заяву, викладену українською мовою, що складається за формою, затвердженою Державним департаментом;

- примірник твору (оприлюднений чи не оприлюднений) у матеріальній формі;

- документ, що свідчить про факт і дату оприлюднення твору;

- документ про сплату збору за підготовку до реєстрації авторського права на твір або копія документа, що підтверджує право на звільнення від сплати збору;

- документ про сплату державного мита за видачу свідоцтва або копія документа, що підтверджує право на звільнення від сплати мита;

- довіреність, оформлену в установленому порядку, якщо заявка від імені автора або його спадкоємця подається довіреною особою;

- документ, що засвідчує перехід у спадщину майнового права автора (якщо заява подається спадкоємцем автора);

- інші документи передбачені законом.

Заява від імені юридичної особи підписується особою, яка має на це повноваження. Підпис складається з повного найменування посади особи, яка підписує заяву, особистого підпису, ініціалів, прізвища, дати і скріплюється печаткою.

У разі коли твір створено у співавторстві, у заяві зазначається прізвище, ім'я та по батькові кожного автора. Відносини співавторів визначаються в укладеній між ними угоді. Право на підписання документів, що подаються до Державного департаменту, може бути надано одному із співавторів за наявності відповідної довіреності від інших співавторів [4].

Документи, що додаються до заяви, оформляються таким чином, щоб їх можна було безпосередньо копіювати і зберігати протягом строку дії авторського права.

Документи подаються комплектно в одному пакеті.

У разі відсутності примірника твору у матеріальній формі, заявка до розгляду не приймається.

У разі відсутності одного із зазначених документів або неправильного оформлення документів заявки Державний департамент повідомляє про це заявника. Заявник протягом двох місяців від дати одержання повідомлення повинен надіслати відсутні і/або правильно оформлені документи заявки. Якщо у встановлений строк документи до Державного департаменту не надійшли, заявка повертається заявнику із зазначенням мотивованих підстав її повернення.

Розгляд заявки і прийняття рішення про реєстрацію авторського права на твір та реєстрацію договору, який стосується права автора на твір, здійснюється протягом місяця від дати надходження до Державного департаменту правильно оформлених документів заявки.

Заявник має право у тримісячний термін від дати одержання рішення про реєстрацію авторського права на твір подати до Державного департаменту документ, що підтверджує сплату державного мита за видачу свідоцтва або копію документа, що підтверджує право на звільнення від сплати державного мита за видачу свідоцтва.

Якщо протягом трьох місяців Державний департамент не одержав документ про сплату державного мита у розмірі та порядку, визначених законодавством, або копію документа, що підтверджує право на звільнення від сплати державного мита, заявка вважається відхиленою і реєстрація авторського права та публікація відомостей про реєстрацію авторського права Державним департаментом не проводяться.

Видача свідоцтва здійснюється Державним департаментом у місячний строк від дати реєстрації [2].

Свідоцтво видається автору або особі, яка має авторське право, безпосередньо або надсилається на адресу, зазначену в заяві. У разі наявності декількох авторів свідоцтво може бути видане кожному з них за умови пред'явлення документа про сплату державного мита за видачу кожного свідоцтва.

Хоча зареєстровані та незареєстровані твори, згідно Закону охороняються однаково, реєстрація авторського права на твір дає можливість отримати документ (свідоцтво), який підтверджує належність авторських прав тій чи іншій особі. Свідоцтво є єдиним переконливим засобом підтвердження свого авторства на твір у разі його неправомірного використання іншими особами, в судових справах, при укладанні угод на отримання винагороди за використання твору тощо.

Охорона майнових прав авторів на Україні діє протягом всього життя автора і 70 років після його смерті. Дія терміну охорони починається з першого січня року, що наступає за роком, у якому мали місце юридичні факти [9].

Безстроково охороняються законом право авторства, право на ім'я і право протидіяти перекрученню чи іншій зміні твору чи будь-якому іншому зазіханню на твір, що може завдати шкоди честі і репутації автора [5].

Стимулювання розвитку та охорони інтелектуальної власності, зокрема і авторських прав набуває ролі одного з найважливіших чинників політико-економічних відносин та економічної безпеки як в середині кожної розвиненої країни, так і в міжнародних відносинах.

До порушення права інтелектуальної власності відносяться: піратство (опубліку-

вання, відтворення, ввезення (вивезення) на митну територію України, розповсюдження контрафактних примірників творів, фонограм, відеограм, програм організацій мовлення), плагіат (оприлюднення повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором твору), підроблення, зміна інформації тощо [10].

На жаль, незважаючи на те, що в Україні вже сформована нормативно-правова база у сфері інтелектуальної власності, залишається велика кількість неврегульованих питань.

Серед проблем охорони права інтелектуальної власності найгострішими визначаються такі, як випуск піратської продукції, в тому числі створення веб-сайтів виключно для поширення піратських матеріалів, не контрольоване використання фальшивих товарів, які приносять великі збитки бюджету, а також завдають великої шкоди іміджу країни, тривалість оформлення патенту та товарної марки, охорона комп'ютерних програм та баз даних, охорона виробників аудіовізуальної продукції, охорона знаків для товарів та послуг (товарних знаків), відсутність належного інформаційного забезпечення діяльності в галузі охорони інтелектуальної власності тощо.

Але незважаючи на вищезазначене, на сьогодні в Україні здійснюються заходи, спрямовані на дотримання конституційних прав громадян на захист інтелектуальної власності, забезпечення сприятливих умов для створення об'єктів інтелектуальної власності. Триває робота щодо підвищення якості законодавчих актів, усунення суперечностей та прогалін.

Крім удосконалення національного законодавства, посилюється контроль за дотриманням суб'єктами інтелектуальної власності чинних нормативно-правових актів.

Приділяється увага покращенню взаємодії державних органів та суб'єктів господарювання при здійсненні ними інтелектуальної діяльності.

Україна має величезний науковий потенціал, тому велике значення для розвитку інтелектуальної власності, економічного зростання держави має подальше створення належних умов для винахідницької діяльності.

АНОТАЦІЯ

Дана стаття містить у собі детальну характеристику основної процедури та деяких проблемних аспектів здійснення державної реєстрації права на науковий твір.

SUMMARY

This article includes a detailed description of the basic procedures and some problematic aspects of state registration of scientific work.

Література

1. Конституція України (Відомості Верховної Ради України, 1996, №30).
2. Закон України “Про авторське право і суміжні права” (згідно з Постановою Верховної Ради України від 23 грудня 1993 року № 3793-ХІІ).
3. Цивільний Кодекс України (Відомості Верховної Ради України, 2003, №40-44).
4. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2001 р. № 1756 “Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір”.
5. Право інтелектуальної власності: Академ, курс: Підручник для студентів вищих навч. закладів / О. А. Підпригора, О. Б. Бутнік-Сіверський, В. С. Дроб’язко та ін.; За ред. О. А. Підпригори, О. Д. Святоцького. – 2-ге вид., переробл. та допов.

– К.: Концерн «Видавничий Дім «Ін Юре», 2004. – 672 с.

6. Коссак В.М., Якубівський І.Є. Право інтелектуальної власності: Підручник. – К.: Істина, 2007. – 208с.

7. Кубах І.А. Право інтелектуальної власності: Навчальний посібник. – Харків, 2008.

8. Цивільне право України: навчальний посібник / Під редакцією В. І. Борисової.

9. Р.О. Стефанчук. Цивільне право України: Навчальний посібник. – Київ, 2005.

10. Жаров В.О. Захист права інтелектуальної власності. Київ, 2004.

11. Потехіна В. О. Інтелектуальна власність: Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2008. – 414 с.

12. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність: Підручник. – К.: Знання, 2006. – 431 с.